

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*16 Rigsarkivet
fra Udg.*

JØRGEN SWANE

VEJLE I 1787

SÆRTRYK AF

VEJLE AMTS AARBØGER

1946

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

1946

For den, der idag fra Møllebakken ser ud over Vejle har Byen fuldstændig udfyldt Rummet mellem Højdedragene Syd og Nord for Byen, erobret det meste af Bakkerne og bredt sig ind i Grejsdalen og Vejledalen og ifærd med at udvide sig mod Øst paa de i Nærheden af den gode Havn indvundne Arealer. Med sine over 31,000 Indbyggere (med Forstæder) hører den til blandt Jyllands største Byer.

Men lad os gaa ca. 160 Aar tilbage, til 1787, og vi finder da en lille beskeden By, der begyndte ved Sønderbro og endte ved Nørreport, hvor Acciceboderne fandtes, og hvor Optræningen af Konsumtionen, som Bønderne maatte betale af, hvad de førte ind til Byen, foregik. Af Gader fandtes kun Nørregade, Torvegade, Søndergade, Vestergade, Bagsnaage, Fiskergade, Foldegade, Møllegade, Kirkegade og Grønnegade, hvad der laa udenfor disse Gader var ubebygget og brugtes ligesom Sønder- og Nørremarken til Avlsbrug.

Naar Aaret 1787 er valgt til at kigge lidt nærmere paa Vejle og dens Beboere, skyldes det, at der i dette Aar fandt den første Folketælling Sted i Danmark. Vil man søge Oplysninger om en Bys Beboere og dens Forhold, kan værdifulde Bidrag findes i Raadstueprotokollen, Kæmnerregnskaber, Tingbøger og Kirkebøger, men intelsteds finder man samlet paa eet Sted Oplysninger

— de være mere eller mindre fyldige — om en hel Bys Borgere som i Folketællingerne.

Denne Folketælling for Vejle, der er fremkommet ved, at Byens 4 Rodemestre er gaaet »fra Hus til Hus og fordret og modtaget Husfædrenes Anvisning og Hjælp«, er af betydelig historisk og personalhistorisk Interesse, da den indeholder fulde Navn, Alder, borgerlig Stilling og den enkeltes Stilling inden for Familien, og selv om man ikke altid kan stole paa den opgivne Alder, giver den dog et Fingerpeg. Derimod findes der ikke Oplysninger om, hvor de paagældende er født, dette findes først i Folketællingerne efter 1801.

Af Folketællingen, der indsendtes til Regeringen den 6. Juli 1787 af Byfoged Carøe, fremgaar det, at Veile kun var en lille By, bestaaende af 164 Huse med 201 Familier og med ialt kun 843 Indvaanere.

Paa Byens 3 Hovedgader Nørregade, Torvegade og Søndergade boede der henholdsvis 54 Familier med 218 Personer i 33 Huse, 35 Familier med 177 Personer i 28 Huse og 33 Familier med 156 Personer i 30 Huse. I Bagsnaage 9 Familier med 38 Personer i 8 Huse, paa Vestergade 9 Familier med 36 Personer i 8 Huse, i Fiskergade 16 Familier med 60 Personer i 16 Huse, i Foldegade 6 Familier med 19 Personer i 5 Huse, i Møllegade 8 Familier med 26 Personer i 8 Huse, i Kirkegade 8 Familier med 32 Personer i 8 Huse og i Grønnegade 22 Familier med 81 Personer i 30 Huse.

Af de 843 Indvaanere var 370 af Mandkøn og 473 af Kvindkøn; der var saaledes 12 % flere af Kvindkøn. Af Dreng og Piger paa 15 Aar og derunder var der henholdsvis 121 og 128, hvorefter der kun var 249 Mænd og 345 Kvinder over 15 Aar og opefter lige til den ældste gamle Mand paa 86 Aar og gamle Kone paa 96 Aar, der begge var Almissemønstre.

De borgerlige Næringsveje var:

Apotheker	1	Maler	1
Avlsbruger	8	Murer	4
Bager	3	Musikant	1
Brolægger	1	Organist	1
Bødker	5	Parykmager	1
Daglejer	26	Pottemager	1
Drejer	4	Prokurator	2
Farver	1	Rebslager	4
Feldbereder	1	Sadelmager	2
Fisker	3	Skibbygger	1
Galanterihandler	1	Skipper	2
Glarmester	1	Skomager	9
Guldsmed	1	Skræder	5
Gæstgiver	1	Slagter	2
Gørtler	1	Smed	5
Handskemager	3	Snedker	6
Hattemager	2	Tømrer	4
Hjulmand	1	Urmager	1
Jordemoder	1	Vognmand	10
Kobbersmed	1	Værtshusholder	15
Købmænd	6	Væver	4

Ialt 152 Næringsdrivende.

Den eneste Urmager var en Kvinde Johan Tvistmarks Enke Margaretha Christens Datter, ogsaa blandt Bagerne var en Kvinde og et Par blandt Værtshusholderne, ligesom en Handskemager.

Som det vil ses, fandtes der ingen Barber eller Kirurg i Vejle, saa de syge maatte dø af sig selv. Den sidste Kirurg havde forladt Byen i 1776, og der var da ingen, førend Christian Nicolai Klevesahl i 1788 beskikkedes til Distriktskirurg i Vejle med nærmestliggende Herreder.

Resten af Byens Befolkning var Embeds- og Bestil-

lingsmænd, Folk der levede af deres Midler eller Pension, Tjenestefolk og Almisselemmer samt enkelte Militærpersoner.

Foruden at drive deres Næringsvej, var der mange af Byens Beboere, der holdt Heste, Køer og Faar, som de kunde faa græsset paa Løget Mark (5: Søndermarken) og Byens almindelige Græsgang for 2 Mark for en Hest eller Ko, 1 Mark for Ungnød eller Føl og 8 Skilling for et Faar. Af Raadstueprotokollen for 1787 fremgaar saaledes, at bl. a. fik følgende græsset: Hospitalet 2 Køer, Købmand Linnemann 2 Heste, 3 Køer og 18 Faar, Vognmand Christen Quist 2 Heste, 3 Køer, 1 Ungnød og 6 Faar, Guldsmed Winge 1 Ko og 4 Faar, Stadsmusikant Mads Bang 2 Heste og 1 Ko og Byfoged Carøe 4 Faar, medens den gamle Provstinde Neuchs havde 3 Køer og 1 Faar paa Græs.

Ogsaa den tilstødende Løget Mose udnyttedes af Byen, idet der derfra solgtes Tørv til Beboerne, i 1787 lod saaledes bl. a. Byfoged Carøe skære 12 Læs Tørv. Guldsmed Winge 5 Læs, Stadsmusikant Mads Bang 2 Læs og Oberstinde Krabbe 6 Læs.

I Raadstueprotokollen findes der for 1787 intel Skatte- mandtal; efter den store Brand Aaret forud havde Borgerne faaet eftergivet Extraskatten, og der var heller ingen Indkvarteringsskat, da den i Byen garnisonerede Eskadron for en Tid var forflyttet til Skanderborg; man maa helt tilbage til 1783 for at finde et Skattemandtal, nemlig den for Tiden $\frac{23}{4}$ 1782— $\frac{23}{4}$ 1783 paalignede Indkvarteringsskat, der lignedes saavel af Grundeiendom som af Næring. Selv om der kan være sket Ændringer i Aarene indtil 1787, Købmand Henrich Linnemann led saaledes ved Branden et meget stort Tab, giver den dog formentlig en Maalestok for Borgernes økonomiske Stilling, og nogle af de største Skatteydere skal da nævnes her.

Som den langt største Skatteyder finder vi Købmand Jens Fæveile, der da boede i den af ham opførte smukke Bindingsværks Bygning, Torvegade (nu Nr. 22), han svarede Skat med 24 Rdl. 5 Mk. 8 Sk. af sin Gaard, Kaptain Michaelsens og Tolder Groths Gaarde samt af sine Leje-Vaaninger, af Skatten var 10 Rdl. 3 Mk. 11 Sk. af Næring. Næst efter ham kommer hans Søstersøn Købmand Henrich Linnemann med en samlet Skat af 17 Rdl. 1 Mk. 3 Sk. af sin Gaard, Ritmester Krag's Gaard sine Leje-Vaaninger; af Skatten var 10 Rdl. 3 Mk. 11 Sk. af Næring. Derefter følger Avlsbruger og Vognmand Peder Krag's Enke, der var Værtshusholderske, med ialt 9 Rdl. 4 Mk. 3 Sk. af Gaard og Leje-Vaaninger, hvoraf 6 Rdl. 7 Sk. af Næring, altsaa tæt opad Henrich Linnemann. Guldsmed Mathias Winge svarer ialt 8 Rdl. 3 Mk. 8 Sk., hvoraf 5 Rdl. 1 Mk. 13 Sk. af hans dobbelte Næring som Guldsmed og kgl. privilegeret Herbergerer. Bager Hielm svarer ialt 8 Rdl. 1 Sk., hvoraf 3 Rdl. 4 Mk. 12 Sk. af Næring. Af de, der alene svarede Skat af Grundeendom kan nævnes Oberst Krabbe og Comtesse Friderica Amalia Trampe med henholdsvis 5 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. og 3 Rdl. 1 Mk. 11 Sk.

Vi vil nu se lidt nærmere paa nogle af dem, der boede i de forskellige Gader.

Nørregade.

I Hospitalet, Nr. 1, var den 56aarige ugifte Bertel Lauritzen Forstander, af Hospitalsmedlemmerne var 2 Mænd og en Dreng paa 5 Aar og 6 Kvinder.

I Nr. 10 boede den 50aarige Professor Withus Monrad, der var reserveret Gehalt af den forhen hafte kongelig Tjeneste 220 Rdl., med sin Tjenestepige.

Lige ved Siden af ham i Nr. 11 boede den store Købmand Henrich Linnemann, 38 Aar gl., med sin 24aarige

Hustru Ernestine Diechmann og deres 3 Døtre i Alderen fra 5 til 1 Aar. Af Tjenestepiger havde de 2 foruden 1 Købmands Dreng, 1 Avls Karl og 2 Gaards Karle.

Henrich Linnemann var Søn af Borgmester Johan Linnemann (opr. Lindemann), født i Fredericia 1696 som Søn af en tysk indvandret Tobaksplanter Thomas Lindemann. Borgmester Linnemann, der døde 1774, var sin Tids største Købmand i Vejle. Henrich Linnemanns Søn, kgl. Agent Andreas Linnemann, der i 1856 oprettede »Linnemanns Jomfrukloster«, fortsatte Slægtens Virksomhed og efterfulgtes af Sønnen Konsul Ernst Linnemann, der i 1880 solgte Fædrengaarden, Nørregade Nr. 29, og forlod Vejle. Slægten havde da boet i Vejle i c. 150 Aar. Navnet er bevaret i Linnemannsgade, den tidligere »Linnemanns Toft«.

Derefter følger i Nr. 12 Smed Laurs Thomsen og hans Hustru Dorthe Jørgens Datter, han gift 1. Gang, hun i 2. Ægteskab, samt deres 3 fælles Børn. Men desuden bor der 3 andre Personer, der hver for sig giver personalhistoriske Oplysninger. Den 17aarige Christen Lauritzen, der er Konens Søn af 1. Ægteskab, hendes 1. Mand har derefter heddet Lauritz, dernæst Konens 86aarige Moster Mette Sørens Datter, Enke efter 2. Ægteskab, hvorefter Konens Moder ogsaa maa have heddet Sørens Datter, og endelig Mandens Fader, Thomas Christensen, 66 Aar og Enkemand efter 1. Ægteskab. Da Smed Thomsen iflg. Vejle Borgerbog er født i Vejle, kan man efter disse Oplysninger finde nærmere om hans Slægt i Kirkebogen. Det er dog sjældent, at der findes saa mange Oplysninger vedrørende en Familie som den her nævnte.

I Nr. 28 bor Byens Parykmager Johan Konrad Hoffmeier, 51 Aar, gift 1. Gang, og hans Kone Sophia

Winge 60 Aar, i hendes 3. Ægteskab, han holder en Læredreng, Gaardskarl og en Tjenestepige, og hos ham bor som Logerende den 81-aarige Kaptain Knud Christian Urne, af gammel dansk Adel, der i Pension nød 700 Rdl. Han døde 7. Februar 1789 i Fredericia og blev begravet d. 18. s. M. i Vejle. Han var Enkemand efter Mette Cathrine Holmer, død 1. Juni 1767 i Vejle, de havde ingen Børn, og Søn af Premierløjtnant Frederik Urne til Hostrup, der 1712 faldt i Slaget ved Gadebusch.

I Nr. 31, i samme Hus som Avlsmand Jens Jensen, bor Anna Nicolaiis Datter Holst, 63 Aar, Enke efter Sognepræsten i Gauerslund Jens Nielsen Blicher. Hun var hans 3. Kone, fra hvem han døde i 1765 efter kun 3 Aars Ægteskab.

Og endelig bor, sammen med 8 andre Familier, i Nr. 33 Procurator Søren Høyers Enke, Sophie Charlotte Mølmark, 42 Aar, med 2 Børn Paludan og Kirstine Maria, 11 og 9 Aar. Procurator Høyer døde 1777 i Vejle; hun var hans 3. Kone, med hvem han blev gift 26. Aug. 1772 i Vejle.

Torvegade.

I Nr. 34 bor Løjtnant ved det slesvigske Regiments Rytteri Goltfried Adolph Magnus Stiller, 43 Aar, og hans Kone Elisabeth Margaretha Hoff, 27 Aar, de holder 2 Tjenestepiger og Gaardskarl.

I Nr. 41 Provst i Vejle Hans Henrik Neuchs Enke, Sophia Hansdatter, 81 Aar, Enke efter 2. Ægteskab; hun havde 1. Gang været gift med Bager Friederich Saxe. Den stærkt pietistiske Provst Neuchs var død i 1785. Hun holder 2 Tjenestepiger og lever af sine Midler og Pension af Præsteskabel.

I Nr. 42 Byskriver i Vejle og Herredsskriver i Nør-

vang-Torrild Herreder, tidl. Kaptajn Andreas Riegelsen, 44 Aar og ugift. Han har ingen Tjenestefolk, kun en Skriver Karl, Anders Nørup. Den kgl. Bestalling for ham er af 11. Febr. 1778, og i Bestallingen fastsættes, at han skulde udrede 30 Rdl. aarlig til en Forgænger, Byskriver Christian Udsens Enke. Byskriver Riegelsens Forgænger var Rasmus Baggesen, der tidligere havde været Byfoged i Bogense, og som ved kgl. Bestalling af 16. Marts 1775 blev Byskriver i Vejle efter afgangne Lorentz Asmus Selmer. Efter knapt 3 Aar at have været i Vejle blev Baggesen Byskriver i Kolding og Herredsskriver i Andst-Jerlev og Slags Herreder.

I samme Hus boede Anna Cathrine Hedevig Winther, 29 Aar, Enke efter 1. Ægteskab med sine 4 Døtre Laurentze, Karen, Friderica og Albertina, henholdsvis 11, 10, 9 og 7 Aar og Sønnen Lars Fugl, 5 Aar. Hun var Enke efter Prokurator Albrecht Philip Fugl, død 15. Decbr. 1743 i Nørholm og begravet 24. Febr. 1784 i Vejle. Han havde ingen Eksamen og ingen kgl. Bevilning. Hun var Datter af Sognepræst til Kjerte Laurits Winther og blev 1. Gang gift 26. Juni 1775 i Vejle med Prokurator Fugl og 2. Gang steds. 15. Aug. 1799 med Jens Jensen Busch, begravet 13. Maj 1809 i Nørup, 45 Aar gl. Hun selv blev begravet 27. April 1808 i Nørup, 50 Aar gl.

I Huset ved Siden af, Nr. 43, boede Vejles »grande dame«, Oberstinde Sophia Magdalene Krabbe, født Baronesse Gyldenkrone, 48 Aar, Enke efter den d. 23. Jan. 1787 døde Oberst Georg Christopher Krabbe til Bjerre. Hos hende var hendes 17aarige Søn Johan Ludvig Wilhelm Krabbe. Hun var Datter af Stiftamtmand i Viborg Lensbaron Vilhelm Gyldenkrone og Comtesse Frederikke Louise Knuth og opgives at leve af sine Midler, der maa have været rigelige, thi ingen anden i Vejle

holdt et saa stort Tjenerskab som hun. Til Sønnen holdt hun en Student, Gerhard Henrich Winther, som Informator, desuden en Husholderske, Tjener, Kusk, Kammerpige og Tjenestepige. Oberstinde Krabbe døde d. 12. Febr. 1799 i Vejle og blev bisat d. 28. s. M. i Nicolai Kirke. Sønnen, der blev Kammerjunker og Vice-Landsdommer, døde d. 6. Maj 1842 paa sin Ejendom Sophiesminde i Skibet Sogn. Sophiesminde, der laa ved Vardevej—Nyboesgade, er først nedrevet for faa Aar siden.

Derefter fulgte i Nr. 44 Byfoged i Vejle og Herredsfoged i Nørvang Tørrild Herreder Nicolai Christian Carøe, 37 Aar, og hans Kone Margaretha Kirstine Hansen, 30 Aar, med deres 3 Børn, 2 »Skriver-Folk« og 2 Tjenestepiger. Den ældste Søn Hans Frederik Carøe var fra 1827 til sin Død 1852 By- og Herredsskriver i Vejle.

I Nr. 47 boede Kammerraad Søren Fogh, 67 Aar, ugift. forhenværende Proprietær, som levede af sine Midler, af hvilke han efter sin Død 1794 bestemte, at 7100 Rdlr. skulde anvendes til Oprettelsen og Vedligeholdelsen af en fri dansk Skole, »Foghs Skole«; han havde en Husholderske, Kusk og 2 Tjenestepiger.

I Nr. 49 boede, sammen med 2 andre Familier, 2 Almisselemmer, den 76aarige Else Testrup og den 65aarige Mette Hansdatter med sin 9aarige Søn, Georg Krause, født uden for Ægteskab. At en Kvinde faar et Barn i 56 Aars Alderen turde vist være en Sjældenhed.

I Huset ved Siden af boede hos Købmand Jens Ahrensberg som Logerende den 35-aarige ugifte Procurator Andreas Roesteen Lindved. Han var født 1752 i Vejle som Søn af Kateket Thomas Lindved. Blev 1779 Prokurator og var i nogle Aar konstitueret Byfoged i Vejle. 1796 Birkedommer i Tirsbæk Birk og 1798 Borg-

mester, Byfoged og Politimester i Odense, hvor han døde 1817. Han blev $\frac{31}{5}$ 1798 i Vejle gift med Enken efter Byfoged, Cancelliraad G. V. G. Fleischer, Karen Angell, der døde $\frac{4}{10}$ 1824.

Derefter fulgte i Nr. 51 Maria Hernkindt, 57 Aar, Enke efter Byfoged Hans Larsen Gaarmann, der døde 1777, hun levede af »Hænders Gerning«. Hos hende boede en Datter og Sønnen Georg Friderich Gaarmann, der paa det Tidspunkt var Skriverkarl paa Toldkontoret, og som i 1794 udgav sin bekendte lille Bog om Vejle. Desuden boede der Fru Gaarmanns Søster, Maria Hernkindt, 55 Aar, og som Logerende den 84-aarige fhv. Postmester Christian Bernt, der i Pension oppebar 600 Rdl. Til Hjælp i Huset holdtes en Tjenestepige.

I Nr. 55 finder vi den bekendte Guldsmed og kgl. privilegerede Herbergerer Mathias Winge, 51 Aar, i 2. Ægteskab med Maria Nielsen, 38 Aar, samt deres 3 Sønner og 1 Datter. Han holdt 2 Tjenestepiger og 1 Gaardskarl og havde som Svend den senere Guldsmed i Vejle Jens Christian Bøegh.

Af Guldsmed Wingses Børn med Guldsmed Jørgen Brosbølls Datter Catharina var den ældste Niels, Sognepræst i Bjørnsholm og Malle, den næstældste Christopher en Tid lang Guldsmed i Horsens, senere Købmand, og den yngste Jørgen først Guldsmed, men efter Faderens Død i 1794 fik han Lov til at studere og døde som Sognepræst i Nørre Aaby. Datteren Cathrine Margrethe Winge døde 1853 ugift. Guldsmed Wingses 2. Kone blev 1795 gift med Guldsmed Jens Bierring.

I Huset ved Siden af Nr. 56 boede bl. a. Enken efter Byfoged og Cancelliraad Gerhard Wilhelm Geelmuyden Fleischer, Karen Angell, 37 Aar, der levede af »Hænders Gerning«, med sine 2 Børn og sin Moder Anna von

Aphelen, Angells Enke, 60 Aar, Enke efter 1. Ægteskab. Cancelliraad Fleischer, der tidligere havde været Raadmand i Randers og Herredsskriver i Nørhald-Støvring Herreder, blev iflg. kgl. Bestalling af ²⁵/₆ 1777 udnævnt til Byfoged i Vejle og Herredsfoged i Nørvang-Tørrild Herreder efter afdøde Byfoged Gaarmann mod at svare Pension til Gaarmanns Forgænger Byfoged Christian Grundahls Enke. Byfoged Fleischer døde 1784 af »Sprinkler« d. v. s. Skarlagensfeber.

I Nr. 59 boede Catharina Lillia, 68 Aar, Enke efter 1. Ægteskab, og som Logerende den 64-aarige ugifte flv. Stiftamtmand i Trondhjem Wilhelm Friemann Koren, der var afskediget med 800 Rdl. i Vartpenge, og hans Tjener Christen Jensen. Stiftamtmand, Conferensraad Koren var født 1723 som Søn af Provst Johan Koren i Stord i Norge. Han blev 1773 Assessor i Højesteret og 1783 Stiftamtmand i Trondhjem, men da han var svagelig og ikke kunde taale Klimaet, tog han 1786 sin Afsked. Han var ugift og velhavende og døde 1. Marts 1788 i København. Hvordan en Stiftamtmand fra det høje Nord er havnet i Vejle, er lidt af en Gaade.

Endelig boede i det sidste Hus, Nr. 61, Vejles ældste Kvinde, den 96-aarige Mette Nielsdatter med sin 84-aarige Mand Hans Bruun, begge var de Almissemønder.

Bagsnaage

(et smalt Stræde, der fra Torvegades vestlige Side i en Bue gik bag om den øverste Del af Hovedgadens Baggaard og Haver, nu afløst af Orla Lehmannsgade).

I Nr. 62 boede den danske Skoleholder Peter Evaldt, 38 Aar, med sin Kone Karen Møller, 39 Aar, begge i 1. Ægteskab med deres 7 Børn.

I Nr. 68 boede den 47-aarige flv. Regiments Tambour

Christian Sabbat, der var afskediget med 16 Rdl. i Pension, og hans Kone Ingeborg Bertelsdatter, 31 Aar, med deres 6-aarige Søn Christian.

Vestergade.

I Nr. 77 finder vi Byens Jordemoder, Maria Jens Datter, 63 Aar, Enke efter Mathias Larsen. Iflg. Vejle Raadstue Protokol afløstes 20. Juni 1754 Jordemoder Friderica Frich af Anne Christensdatter, sal. Hans Nielsen Busches, hvem Maria Jens Datter formentlig er efterfulgt, og hun blev atter efterfulgt af Helene Caroline Fromberg, for hvem der 21. Septbr. 1793 udstedtes Bestalling.

Søndergade.

I Nr. 78 boede den rige Købmand Jens Fæveil, 65 Aar, der ogsaa var Ejer af Vinding Kirke, og hans Hustru Maren Ustrup, 47 Aar, med en Søn Peter Georg Fæveil og 3 Døtre samt 2 Tjenestefolk. Jens Fæveil var Søn af den i Grenaa fødte Søren Jensen Fæveil (Feveile), der drev Købmandshandel i Veile, han døde i 1737. En Søster til ham, Karen, blev i 1738 gift med Borgmester Johan Linnemann. Jens Fæveil var født 1722 og døde 18. Decbr. 1787 i Vejle af Brystsyge, han opførte i 1769 den smukke Bindingsværksgaard paa Torvegade 22, der nu ejes af Forstander C. V. Petersen. Han blev i 1763 gift med Maren Ustrup, der fra 1795 til 1799 var gift med Apotheker Anton Henrich Havemann, fra hvem hun blev skilt, hun døde i 1834. Hans 2 Sønesønner Jens Jacob Feveile og Peter Chr. Feveile, der begge drev Købmandshandel, den ældste ejede tillige Lille Grundet, døde henholdsvis 1842 og 1833 som de sidste Bærere af Navnet i Vejle.

Ved Siden af i Nr. 79 boede Chatarina Margaretha Myhilensteth. 36 Aar, og Enke efter Apotheker Johan

Ejlert Tscherning. Han havde i 1767 faaet Skøde paa Apotheket af sin Svigermoder, men fik først Bevilling i 1769. Herligheden varede ikke længere end til 1770, da han maatte erklære sig fallit, og Svigermoderen overtog Apotheket igen. Saavel Svigermoderen som Tscherning døde i 1784 af den da herskende Epidemi af »Sprinkler« o: Skarlagensfeber. Hos Moderen boede Datteren Idia Elisabeth, 17 Aar, og Sønnen Hans Christian Tscherning, 11 Aar, der døde i 1821 i Middelfart som Apotheker der, samt hendes Moster Ingeborg Maria Hansen (Varmark), 63 Aar, ugift, og som Logerende den 63-aarige Procurator Andreas Bagger, der blev begravet 21. Marts 1795 i Vejle, 70 Aar gl. Han havde ingen Eksamen og ingen kgl. Bevilling til at praktisere som Prokurator.

Derefter fulgte i Nr. 80 Apotheket, hvor Christian Albert Sadolin, 48 Aar, ugift, var Apotheker. Han havde i 1784 købt Apotheket paa Auktion efter Madame Myhlensteth, men ligesaa lidt som sin Forgænger kunde han klare sig, han døde i Viborg i 1819 som Apotheksmedhjælper. Som Apotheker-Svend havde han den 23-aarige Andreas Nielsen Thaarup, foruden en Gaardskarl og en Tjenestepige.

I Nr. 81 boede Anna Christensdatter, 56 Aar, Enke efter Peder Bager, som selv drev Bagernæring, samt hendes Søn Vognmand Christian Pedersen, 32 Aar, og Datteren Karen Peders Datter, 26 Aar, med sin udenfor Ægteskab avlede Søn Jens Fæveil, 2 Aar, om han er Søn af den store Købmand længere oppe i Gaden eller kun opkaldt efter ham, faar staa hen.

I Nr. 88 boede Johan Groth, 53 Aar, der baade var Tolder og Postmester, og hans Kone Fridericha Lovise Giessing, 39 Aar, med deres 4 Børn. Efter Groths Død blev hans Enke 23. Juli 1795 gift med Distriktskirurg i

Vejle Christian Nicolai Klevesahl, død 1821 i Vejle, hun selv døde stds. i 1820. Som Skriver-Karl havde han den 29-aarige Peter Bøgh, der er identisk med den Peter Bøgh, der 9. Januar 1798 fik Borgerskab som Købmand. Hans Broder Guldsmid Jens Christian Bøghs (Bøegh) Kone Maren Sebbelov blev opdraget i Tolder Groths Hjem. Johan Groths Forgænger var Claus Bang, Kaptain af Infanteriet og senere Løjtnant ved de vestindiske Tropper, der 29. Septbr. 1774 fik kgl. Bestalling til at være Tolder i Vejle og 27. Oktober s. A. tillige til at være Postmester efter afdøde Postmester Peder Staal.

I Nr. 93 boede som Logerende Løjtnant à la suite ved det slesvigske Regiments Infanteri — hvad han næppe kunde leve af — Johan Jacob Birchholtz, 62 Aar, og hans Kone Sara Laurentin, 45 Aar, begge i 1. Ægteskab, med deres 10-aarige Datter Catharina og en Tjenestepige.

I Nr. 96 boede Nicolai Friderich Michaelsen, 66 Aar, Consumptions Inspektør og fhv. Kaptain med 60 Rdl. i Pension, med sin Kone Sophia Amalia Ziervogel, 65 Aar, begge i 1. Ægteskab, og ugift Datter Christiane Elisabeth, 36 Aar, samt 2 Tjenestefolk.

I Nr. 98 boede Skipper Jens Thomsen, 44 Aar, gift 1. Gang, og hans Kone Maren Jørgens Datter, 52 Aar, gift 2. Gang, med hendes 2 Sønner af 1. Ægteskab, 22 og 11 Aar, der mærkeligt nok hedder det samme nemlig Jørgen Harboe, den yngste dog med Mellemlavnet Jensen, men da dette er afledt af Faderens Navn, kunde den ældre Broder ogsaa kalde sig saaledes. Denne Navnegivning var dog ikke i de Tider saa helt sjælden.

I Huset ved Siden af, Nr. 99, boede Købmand Johan Bernhardt Baldeviin, 51 Aar, og hans Kone Anna Sophia Hernkindt, 47 Aar. der var en Søster til Byfoged Gaarmanns Enke Maria Hernkindt, med deres 2 Døtre

Maria Juliana og Charlotte, 18 og 9 Aar. Der holdtes Gaardskarl og 2 Tjenestepiger.

Længere nede i Gaden, i Nr. 105, boede Birkedommeren i Grundet Birk og Procurator Johan Meden, 51 Aar, og hans Kone Mette Kirstine Terchildsen, 42 Aar, begge i 1. Ægteskab med deres 3 Børn, Johan Christian, 14 Aar, Claus Henrich Daniel, 8 Aar, og Johanne Claudine Kirstine, 5 Aar. Foruden disse 3 hjemmenværende Børn var der 2 ældre Sønner, der studerede. Den ældste Andreas Peter Meden var født 11. Oktober 1771 paa Petersholm og døde 22. September 1831 som Sognepræst til Kippinge-Brarup, den næstældste Peder Terchild Meden, f. 1772, drev det ikke videre end til Student og døde 23. April 1820 i Vejle, han var gift med Maren Knudsen, f. 1759 i Brøndsted, Gauerslund Sogn, Datter af Gaardejer Knud Pedersen, hun døde 9. Maj 1850 i Vejle.

Birkedommer Meden, der var døbt 27. Marts 1737 i Vejle, blev 1773 Birkedommer og Skriver ved Grundet Birk, 1778 Procurator og døde 5. Januar 1806 i Vejle, 68 Aar, Hustruen 24. December 1825 stds., og hun blev som den første begravet paa den nye (nuværende gamle) Kirkegaard udenfor Byen. Hun var døbt 7. Juni 1747 i Kolding og Datter af Ejeren af Petersholm, Peder Terchildsen, og blev 15. December 1771 i Vejle gift med Birkedommer Meden, der fra 1770 til 1782 ejede Petersholm.

Angaaende Familien Meden (von Meeden) finder vi nærmere i Vejle Raadstue Protokol for 19. August 1778, hvorefter Birkedommer i Grundet Birk Johan von Meeden i Vejle, Maren v. Meeden gift med Gartner Bertel Baumann, boende tæt udenfor Vejle, Margaretha v. Meeden, 48 Aar, Mette Marie v. Meeden, 44 Aar, i Vejle og Claus v. Meeden, Inspecteur ved Almindeligt Hospital i

København: alle Børn af Andreas v. Meeden, død her i Vejle, er Arvinger efter deres Faders Fuldbroder Jan v. Meeden, der i 1778 er død i Amsterdam, i Henhold til Testamente af 21. Januar 1777 og giver Fuldmagt til 2 Købmænd i Amsterdam til at varetage deres Krav.

Birkedommer Medens Fader, Andreas, var Skolemester i Vejle, han nævnes 1752 i Raadstue Protokollen, hans Enke Anna Marie Clausdatter blev begravet 11. December 1772, 73 Aar, i Vejle. Af hans Søstre blev Margaretha begravet 13. Juli 1786, 54 Aar, i Vejle, ugift, og Mette Marie, der 10. Maj 1780 blev gift med Organist Mathias Bang, døde inden 31. August 1788, da Organist Bang blev gift 2. Gang.

Af Navnet Meden findes i Kirkebogen for 1826 nævnt som Fadder Tjenestepige Mette Kirstine Meden, født 19. Juni 1809, hun blev 4. September 1832 i Vejle gift med Snedkermester Niels Brock H. Sommerfeldt i Vejle og kan tænkes at være Datter af Student Peter Meden og opkaldt efter sin Farmoder.

I det sidste Hus i Søndergade, Nr. 107, boede Consumptions Betjent Christian Glassow, 35 Aar, med sin Kone Abelone Maria Bøgh, 28 Aar, begge i 1. Ægteskab, og deres 3 Døtre, og som Logerende havde de boende de 2 Consumptions Betjente Lars Fensteen, 42 Aar, og Wedsted Gyrres, 34 Aar, begge ugifte.

Fiskergade.

I Nr. 113 boede Magdalene Sophia, Enke efter Regiments Kvartermester Rasmussen, 82 Aar, der levede af 50 Rdl. Pension og nogle Midler sammen med sine 2 Døtre Henriette og Anna Sophia Rasmussen, 46 og 45 Aar. Der holdtes en Tjenestepige, og som Logerende boede hos dem, den 76-aarige Enke efter Generalmajor Joachim Brockdorff, Ellen Kirstine Lehmeier, der oppe-

bar 200 Rdl. af Enke Kassen. Generalinde Brockdorff var født 1712 i Kolding som Datter af Provst Frederik Chr. Lehmeier i Veggerløse og blev 30. August 1791 bisat i Vejle og 1. September begravet paa Bredsten Kirkegaard. Hun blev 24. September 1748 gift med Generalmajor Brockdorff, der var født 1696, og som 30. Maj 1766 blev begravet fra Bredsten Kirke.

I Nr. 117 finder vi Enken efter Købmand Søren Linnemann, en Broder til Købmand Henrich Linnemann, der døde 1777, Cicillia Winther, 57 Aar, der levede af sine »Hænders Gerning«, og sammen med hende boede den 54-aarige Ellen Maria Busch, Enke efter Cathcet Busch. Enkemadam Linnemann var Søster til Sognecapellanen i Vejle Peder Winther.

I Huset ved Siden af, Nr. 118, boede Magnus Borne-mann. 48 Aar, der var Fuldmægtig ved den af Møller Berg i 1772 oprettede Pudder- og Stivelsefabrik, med sin Kone Gunder Rønning, 49 Aar, begge i 1. Ægteskab.

Foldegade.

I Nr. 127 boede Raadstue Budet Mathias Olesen, 68 Aar, gift 2. Gang, med sin Kone Bodil Niels Datter, 40 Aar, gift 1. Gang, samt hans Søn af 1. Ægteskab Ole Mathiasen, der var Byens eneste Vægter.

I det følgende Hus Nr. 128 boede Byens Natmand Mathias Christiansen, 38 Aar, gift 1. Gang, og hans Kone Maren Niels Datter, 60 Aar, gift 4. Gang, med hendes Søn af 3. Ægteskab Mads Madsen, 10 Aar. Natmanden var en ikke meget anset Person, og den 20. September 1783 besluttede Byen, ifølge Raadstue Protokollen, at lade afholde Auktion over det Byen tilhørende Natmands Hus i Foldegade, hvori boede Natmanden Knud Holgersen, der fik Lov til at bo deri til Maj Maaned 1784, »hvor efter ingen Natmand herefter

kommer til at bo inden i Veile By«. Huset blev opraabt til 66 Rdl. 4 Mark, men ingen bød paa det, saa Natmanden blev boende og boede der altsaa ogsaa i 1787.

Møllegade

(omfattede Sydsiden af Kirketorvet og Gaden ned til Møllen).

I Nr. 133 boede Enken efter Sognepræst Jens Mandix (død c. 1763) til Hvejsel og Givskud Kirsten Arensberg, 53 Aar, med sin 27-aarige Datter Edel.

Ved Siden af, i Nr. 134, boede Peder Christiansen Winther, 58 Aar, Søn af Sognepræst i Vejle, Provst Christian Henrik Pedersen Winther, han var Sogne-capellan i Vejle og Sognepræst til Vinding (død 1791), og hans Kone Anna Halling, 48 Aar, der døde 1814 i Aalborg, med 3 af deres 6 Døtre, Wilhelmine, Helene og Anna, 18, 16 og 5 Aar.

I Nr. 135 boede Ingeborg Maria, Niels Busches Enke, 66 Aar, der levede af sine Midler. Hun er formentlig Enke efter den Niels Busch, der i 1750 købte Vejle Mølle.

Og i det sidste Hus, Nr. 136, boede Ingeborg Lyne, 30 Aar, Cathacet Grønlunds Enke, der fik Degne Pension.

Kirkegade.

I Nr. 137 boede Sognepræsten til Vejle og Hornstrup. Provst i Nørvang Herred, Professor philosophiae Lars Smith, 34 Aar, med sin Kone Christiana Friderica Speerfeldt, 27 Aar. De havde ingen Børn, men Huset fuldt af Familie, nemlig Pastor Smiths Moder, Anna Christine Smith, 62 Aar, Enke efter Toldbetjent Hans Jørgen Smith, hans to ugifte Søstre Elisabeth Maria og Ide Sophia, 31 og 28 Aar, og af Konens Familie hendes Søsters Datter af 1. Ægteskab Jasine Christiana Friderica Jæger, 10 Aar, og endelig en Logerende den 27-aarige ugifte Henrica Sophia Haagen samt 2 Tjenestepiger.

I Huset ved Siden af, Nr. 138, boede en fornemme Dame, Comtesse Frederikke Amalie Philippine Trampe, 61 Aar, der levede af sine Midler og havde 2 Tjenestepiger. Hun var Datter af Generalmajor Grev Philip Ditlev Trampe, og døde 18. Februar 1788 i Vejle. En Søster til hende, Comtesse Henriette Dorothea Trampe, døde 9. Juni 1776 i Vejle og blev ligesom den ældre Søster begravet der.

Lidt længere henne, i Nr. 140, boede Byens Bedemand Jens Johan Bording, 48 Aar, med sin Kone Mette Kirstine Meyer, 38 Aar, begge i 1. Ægteskab. Jens Bording blev 2. Maj 1778 ifølge Raadstue-Protokollen beskikket til at være Bedemand i Vejle efter Christian Ulrich, »der til et andet Levebrød er forfløt«.

Grønnegade.

I Nr. 147 og 148 boede Niels Jespersen, 45 Aar, og Peder Nessenborg, 44 Aar, begge Consumptions Betjente. Peder Nessenborg var i 1777 »Karl og Betjent« hos Møller Berg, og da han paa sin Violin havde spillet for Husfamilien og nogle andre ved Opførelsen af den nye Stivelsesfabrik beskæftigede Arbejdere, følte Stadsmusikant Bang sig fornærmet derover og anlagde Sag imod ham, hvilken Sag Bang imidlertid tabte ved Landsretten.

I Nr. 155 boede Dorthe Maria Bredstrup, 43 Aar, Enke efter Pastor Andreas Bredstrup til Skibet, med sin Søn Wolrath Bredstrup, 15 Aar, og sin ugifte Søster Karen Kragh Holm, 42 Aar. Hun fik Pension af Præsteskabet og døde 21. December 1817 i Vejle.

I Nr. 157 finder vi Byens Stads Musikant Mads Bang, 71 Aar, og hans Kone Johanette Meyer, 68 Aar, begge i 1. Ægteskab, med deres 2 Børn Johanette Bang, 36 Aar, og Mathias Bang, 29 Aar, begge ugifte. Sønnen var »Musicant-Svend«, og foruden ham holdtes en anden

»Musicant Svend« Jochum Meyer, 30 Aar. Johanette Meyer var Datter af den tidligere Organist og Stads Musikant Johan Jochum Meyer, der døde 1762 og efterfulgtes af Sønnen Conradt Meyer, der tillige var Guldsmed. Han fik 21. Maj 1756 døbt en Søn, Johan Jochum, ovennævnte »Musicant-Svend«.

I Nr. 161 boede Consumptions Betjent Jørgen Peder- sen, 68 Aar, med sin Kone Maria Fridericks Datter, 64 Aar, og endelig i det sidste, Nr. 164, Organist Mathias Bang, 55 Aar, med sin Kone Mette Maria Meden, 53 Aar, begge i 1. Ægteskab.

I Vejle Amts Aarbøger 2. Halvbind 1942 har Orga- nist Wolthers fortalte om Organister og Stadsmusikan- ter i Vejle 1600—1941, og der anføres S. 147, at Mathias Bang, f. 10. Oktober 1758, Søn af Mads M. Bang, der var »Musicant-Svend« hos sin Svigerfader Johan Jochum Meyer, i 1781 blev Organist og Stadsmusikant. Der foreligger her en Forveksling, der er saa meget mere forstaaelig som Navnene er ens.

I 1787 var Mathias Bang, der var f. c. 1732, Organist, og den anden Mathias Bang, der var f. 1758, kun »Mu- slicant-Svend«. Organist Wolthers mener, S. 132, at den ca. 1732 fødte Organist Mathias Bang skulde være Bro- der til ovennævnte Mads M. Bang, men da denne var født c. 1712, er det næppe troligt, at det er Tilfældet. Da den i 1758 fødte Mathias Bang døde 14. September 1829 som Organist, og da den ca. 1732 fødte Mathias Bang i 1787 var Organist, maa 2 Personer af samme Navn være fulgt efter hinanden i samme Stilling.

*

Over 150 Aar er gaaet, siden Vejle Bys Indbyggere for første Gang blev skrevet i Mandtal, deres Navne og Virken er — maaske med enkelte Undtagelser — aldeles glemt, men de var med til at bygge det Vejle op, som nu driftigt og støt breder sig ved Vejle Aaens Udløb.